

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Allocutiones Sacræ, Svper Evangelia Dominicarvm totius anni

Jahoda, Johann

Pragæ, [ca. 1659]

Dominica III. post Pascha. Vita hominis horologium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51496)

DOMINICA III. POST PASCHA.

Vita hominis horologium.

Veni hora ejus. Ioann: 16.

Vm in multis parca de-
fectum naturæ ingenio-
sa supplevit ars; tamen
haud scio, an usquam op-
portunius humanæ providerit reipu-
blicæ, ac ubi irrequietum temporis
cursum per horologia metiri docuit.
Adeo quippe necessaria est hominibus
temporis mensura, ut sine ea nihil or-
dinatè, nihil regulariter, nihil aptè, ni-
hil concinnè fieri queat; imò Mundus
universus quidam velut infernus est,
ubi nullus ordo inhabitat. Non levis
tamen inter scriptores viget contro-
versia, quandonam usus horarum cœ-
perit. Nonnulli docent veteribus
prorsus incognitum fuisse, utpote cu-
jus nec Aristoteles, nec Plato, præcipua
orbis ingenia, sed nec quisquam illo-
rum temporum æqualis meminerit.
Plinius tamen primum gnomonices in-
ventorem jactat Anaximenem Milesi-
um. Alij probabilius inventum hoc
Regi Judæorum Achaz vindicant, ut
qui ducentis circiter annis Anaxime-
ne prior vixerit. Josephus & cum
eo noster Clavius omnium probabilis-
simè ad primos usque Patriarchas ar-
tem istam extendunt, eamque sensim,
uti alias scientias ad Ægyptios, ab his
ad Græcos, ac demum ad Ausonios de-
volutam. Neque enim credibile est
homines tam sapientes ita inordina-
tam vitam egisse, ut actiones suas citra

temporis instituerent mensuram. He-
sychius tradit eos pedibus umbram
metiri, sicque diem dividere solitos,
tempusque cænæ modò hac, modò illa
pedum dimensione designasse. Sic me-
minit Pollux umbræ decem pedum,
quam vocat horam corpori curando
opportunam. Hodie nihil usitatus
horologiorum usu videre est, civitas
nulla, nullum quantumvis vile oppi-
dum tam necessario instrumento care-
re sustinet, imò nobiles, ac principes
personæ semper secum horologium ge-
stant, apud quos juxta sapientis regu-
lam, *omni negotio tempus est*. Non est
tamen quòd pauperiores sortem hanc
ipsis invident, unusquisque enim ho-
mo teste Seneca horologium est suas
sibimetipsi denotans horas, ut præsen-
ti patebit dictione.

Ternos potissimum horis indicandis
modos humana adinvenit industria.
Per Solis umbram; per rotas, & cym-
bala; ac demum per pulveres & are-
nam. Unde horologia alia sunt so-
laria sive scioterica; alia campanaria;
alia arenaria.

Primum itaque homo est horologi-
um sciotericum, cui umbra deesse non
potest, quia docente Jobo *fugit velut
umbra; & nunquam in eodem statu per-
manet*. Est umbra adeo fugax, & mo-
bilis, ut singulis momentis locum su-
um, & mensuram mutet. Circa So-

Poll. l. 6.
c. 8.

Eccl. 8. 6.

I.

Homo est
horologiū
Solare.

Job 14. 2.

S

lis

Job 10. 22.

Plinius l. 2.
c. 76.

lis ortum & occasum apparet maxima, in meridie minima, & hodie non nisi trium pedum. Hinc pulchrè Richardus Pampoli: *umbra qua ex corpore lucido & opaco causatur, ab ortu Solis usq, ad occasum semper est transiens & fugiens: sic homo, qui velut umbra apparet, & verè non existit, quia citò evanet, ab initio ortus sui, usq, ad finem vite sue semper fugit, & est in recedendo à presentibus ad futura.* Quàm multos legimus, audivimus, imò & vidimus in ortu umbram nescio quàm longam projecisse, spes nescio quantas eximiae indolis, familiae promovendae, futurarum dignitatum & officiorum Regni principum in horologio suo ostentasse: & ecce in ipso meridie cum umbra spes omnes defecere, quaeque putabatur hora consistentiae, facta est hora obitus.

Virgil. 6. Aeneid. Non unus hic Marcellus Romanus aurem vellicat: pluribus accinere possem:

Ferdinandus IV. Rex Romanorum coronatus anno 1653. obiit 1654. * mortuum Praga annorum: 16. April. 12. a. 1658. dñi studeret Rhetorica.

† Catharin: natà Comiti: de Sora. ita semper it comes.

Ostendent terris hunc tantum fata,
neq, ultra
Esse sinent - -

Necdum tuus Augustissime LEOPOLDE Augusti nominis frater Ferdinandus animo excidit, qui in summa plenaque luce, cum nullam, quam à se spargeret, haberet umbram, videri desijt. Quid dicam de te amplissimae familiae spes maxima Jarollae de Nostitz? * heu nimis quàm citò decrevistis, qui paucis ab hinc diebus in medio juventutis studiorumque cursu ab oculis nostris evanivisti, Solem tuum nuper item occiduum, (volo dicere parentem tuam) † secutus; Solis enim umbra uti proles, ita semper it comes. Et ut tanto ma-

ior sit dicto fides, vosmet ipsi de vobis loquamini, qui aliquando meras meridianas, ut putabatis, in hoc mundo egistis horas; quid aliud dicetis, quàm quod vestri similes: quid nobis profuit *Sap. 5.* superbia, aut divitiarum jaectantia quid contulit nobis? transferunt omnia illa tanquam umbra. Umbra enim transitus est tempus nostrum. Miror proinde nonnullas gentes tanto labore, tantisque sumptibus umbram mercatas, quales erant Sybaritae, Lydi, Persae, qui sibi umbracula per vias & agros erigebant, summas delicias reputantes solaribus radijs non contingi: haec, inquam, *Athen. l. 12. c. 4. § 14.* non parum miror, cum ex se ipsis sine arborum ramorumque; adminiculo umbræ oppidò satis habuerint. Et quamvis alicubi locorum homines umbræ expertes asserantur (scribit enim Pausanias, si quis aream Lycaei Jovis ingressus fuerit, ab ejus corpore nullam omnino umbram reddi: id tamen, *Pausan. in Arcad.* te alio scriptore, ænigmatice accipiendum: omnes enim, qui loci religione contempta eò sese immiserint, perire necesse est; mortuorum autem animæ umbram non jaciunt, unum eundemque terminum habent vita & umbra. Jam si stylum in hoc scioterico horologio quæramus, eum sat facete describit Poëta sic ludens in quendam:

Si tuus ad Solem statuatur nasus,
hiante
Ore tuis disces dentibus hora quanta est.

Sed non solis haec nasigeris debetur laus; totus quantus quantus est homo, stylus est, nam & recto & oblongo eminet

mīnet corpore, nullaque in eo est particula, cui non sua umbra absente etiam Sole respondeat. Laborarunt hactenus Mathematici vehementer, quomodo obnubilato Sole horas è stylo discerent; sed iusserunt operam. Henricus tamen Rex Gallia loco Solis candelam habuisse fertur, quæ 24 lineis distincta 24. horas continuè ardens indicabat. Verùm sinceriores hanc à me doctrinam hodie accipite: qui horas quocunq; tempore nōsse cupit, noscat se ipsum.

II. At at magis ut video placent horologia rotata, quæ uti phis artis habent & gratia, ita magis usu hodie increbuerunt. Antonianus puer duodenis apud Famianum Stradam hoc naturæ æmulum opus extemporaneo carmine ita descripsit:

Strada l.2.
prolus.3.
parte 2.
Mureti.

*Hæc quæ meretur vocalis tempora moles
Cum cælo tacitum credite fœdus habet.
Nam Cælo Sol quidquid agit nocturne diuue
Inscriptum nobis machina fronte refert.
Artis opus mira. Ad terram reuolubile plumbum
Nititur, & spiris trochlea versat onus.
Pondere ab hoc motus nam dum vertitur axis
Dentatas cogit mordicus ire rotas.
Morsu illo implicitos obuersosq; orbibus orbes
Pendula suspensæ examine libra movet.*

*Æneus hinc monitor turri sonat, & simul horas
Mobilis in scripto lingula in orbe notat.*

Celeberrima hodie sunt (ut Caroli V. annulum taceam) horologia Argentoratense, Patavinum, Venetum, Antverpiense, Bruxellense, Mechliniense, Wratislaviense, Olomucense, Gedanense, in quibus non solum horarum spatia infallibili mensurâ notantur, sed insuper cælorum, siderumque cursus, multaque alia curiosa visuque jucunda exhibentur. Nec pratereundum illud, quod ab Aarone Perfarum Rege ad Carolum Imperatorem anno 807. missum est ex aurichalco arte mirifica compositum; in quo duodecim horarum curius ad clepsydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & casu suo subjectum sibi cymbalum tinnire faciebant, additis ejusdem numeri equitibus, qui completis horis per duodecim fenestras prius clausas exhibant.

Cranz: Sa-
xon. l.1. c.19

Verùm nihil hæc omnia ad comparationem hominis, de quo ita Novar. E-nus: homo est horologium quod confecit lect. S. to. 5. supernus ille artifex eximio quodam artificio, & in eo omnes necessarias rotas humana vita posuit, quæ potentia, sensusq; anima, & corporis sunt. Hæ rotæ tamen sæpe apud multos turbantur, qui ad minimum digiti tactum plus æquo solent tumultuari, strepere, in gyrum circumagi; nec inter præfixa sibi spatia consistere; volo dicere, qui passionibus suis moderari, easq; cohibere nesciunt. Apud alios contra stant, qui videlicet inertem vitam otio & tepore transigunt,

Novar. E-
lect. S. to. 5.
l. 9. excurs.
6.

& neque in virtute, neque in literis (quorum sonum & specimen dare deberent) progredi curant. Sic quidam vir illustris à Burgundia otium in horologio stante symbolicè expressit, addito lemate: *ipsa quies vitium est*. Apud hunc illumve index malè incedit, qui aliud mente signat, aliud ore sonat; unde natum proverbium: *nescimus quotam apud illum sonuerit*. Rarum rotatile horologium est adeo justum quin subinde exeret; ita rarum hominem purum reperias qui non in aliquo exorbitet. Omnium justissimum horologium, quod vidit orbis fuit SS. Christi Humanitas, in quo æternus Pater plenissimum diem gratiæ per æquales 12. horas æqualissimè distribuit, juxta illud: *nonne 12. sunt horæ diei?* Hora 1. fuit Incarnationis. 2. Nativitatis. 3. Circumcisionis. 4. Oblationis in templo die Purificationis. 5. Professionis in Ægyptum. 6. Reditus in Nazareth. 7. Remansionis in templo. 8. Baptismi. 9. Prædicationis. 10. Transfigurationis. 11. Ingressus in Hierusalem die Palmarum. 12. Passionis. Et ecce (quod mihi observare licuit) nullam ex omnibus istis præterquam ultimam bonus Jesus vocavit suam. Sic SS. Matri primum à se miraculum in Cana petenti categoricè respondit: *quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea*. Quid? ergone reliquæ horæ alienæ erant? Erant sanè. Nam hora Incarnationis fuit Patrum, eam tot votis expetentium: *rorate cæli, Emitte agnum Domine dominatorem terræ; utinam disrumperes Cælos & descenderes!* Hora Nativitatis fuit Patrum; quibus Angelus: *ecce, inquit, evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis Salvator*. Hora Circumcisionis debebatur Synagogæ, cui tum Filius DEI quodammodo mancipabatur. Hora oblationis in templo jam multò antè promissa fuerat Simeoni: *responsum accepit Simeon à Spiritu Sancto non visurum se mortem nisi videret Christum Domini*. Hora fugæ in Ægyptum erat Innocentium, quibus tum cades & passio pro Christi nomine decernebatur. Hora habitationis in Nazareth parentum; quippe tunc erat *subditus illis*. Hora remansionis in templo æterni Patris: *nesciebatis, quod in his que Patris mei sunt oportet me esse?* Hora baptismi pertinebat ad Spiritum Sanctum, qui tum in specie columbæ super caput Christi descendit, & aquas baptismi sanctificavit. Hora prædicationis fuit peccatorum: *non veni vocare justos, sed peccatores*. Hora transfigurationis data est colloquio cum Moyse, & Elia. *Et ipsi loquebantur de excessu quem completurus erat in Ierusalem*. Hora ingressus in Ierusalè fuit populi acclamantis: *Osanna. Benedictus qui venit*. Hora denique passionis & mortis unius Christi fuit, quia in ea propriè rem suam egit, *sciens IESVS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo*. Multas & nos quotidie numeramus horas; sed nulla illarum tam propriè nostra est, ac ea quæ transeundum ex mundo. Hic de summa rei agitur, hic æternitatis bonæ vel malæ cardo vertitur, ab hac hora pendent omnia. Merito ergo præ omnibus alijs curanda, prospicienda, attendenda; præsertim cum nesciamus quæ futura sit.

Omnes

Mundi lapis
Lyd. c.
19.

Christi humanitas
justissimum
horologium.

Ioann. 10.

Ioann. 2. 4.

Isa. 45. 16.
64.

Luc. 2. 10.

Luc. 2. 26.

ibid. 51.

Matt. 9. 13.

Luc. 9.

Ioann. 13. 1.

*Omniem crede diem tibi diluxisse
supremum.*
canebat Poëta: sed adhuc rectius ceci-
nisset:

*Omniem crede tibi pulsum sonis-
se supremum.*
Sancta & salubris est cogitatio, quo-
ties cymbalum sonat, mortis memini-
se, Matrem agonizantium salutare, de-
precari, & ab ea opem suppliciter po-
stulare cum affectu ingeminando illud
affectuosum carmen:

*Maria Mater gratia
Mater misericordia.
Tu nos ab hoste protege
Et mortis hora suscipe.*

III.
est clepsy-
dra.

Sed jam Clepsydræ (quæ tertia horo-
logiorum est species) ob oculos hic mi-
hi ponit Seneca epist. 24. ita scribens:
*quotidie morimur; quotidie enim demitur
aliqua pars vita, & tunc quoq; dñi cresci-
mus vita decrescit. Infantiam amisimus,
deinde pueritiam, deinde adolescentiam:
usq; ad hesternum quidquid transijt tem-
poris perijt: hunc ipsum, quem agimus
diem, cum morte dividimus. Quem-
admodum clepsydræ non extremum stil-
licidum exhaurit; sed quidquid ante de-
fluxit, sic ultima hora, qua esse desinimus,
non sola mortem facit, sed sola consummat.*
Clepsydras antiqui ex aqua faciebant,
unde etiamnum nomen mansit à Græ-
co *κλεψύδρα* quod est aqua, & verbo *κλεπω*
quod est subduco. Aqueas nos esse cle-
psydras jã pridem Thecuitis illa docuit,
quæ dicebat: *omnes morimur, & quasi
aquæ dilabimur.* Quia verò hac tempè-
state pulverarijs, & arenarijs magis u-
timur; non item difficile erit clepsy-
dræ ex unoquoque formare; cum
quotannis cuilibet nostrum dicatur:

2. Reg. 14.
14.

memento homo quia pulvis es. Scribit no-
ster P. Spoelbergen; puellam quandam
amantis defuncti cineres, quem dum-
is viveret, stultè deperierat, conatu stu-
dioso collegisse, atque intra vitrea va-
scula conclusisse, horasque ad dilectos
illos cineres noctu diuque lacrymando
metitam. Cui horologio quidam Poë-
ta sequens epigramma subscripsit.

*Perspicuus vitro pulvis qui dividit horas,
Dum vagus angustum sepe recur-
rit iter,*

*Olim erat Alcippus: qui Galla ut vidit o-
cellos,*

*Arfit, & est subito factus ab igne
cinis.*

*Irrequiete cinis miseris testabere amantes
More suo nulla posse quiete frui.*

Multi etiamnum in amore tam stulti
sunt, ut suorum dilectorum, & dilecta-
rum cineres non modò aspicere in vi-
tro, sed cum Artemisia in super bibere
& epotare vellent. Sed quàm salubrius,
& consultius facerent, si promiscuè ci-
neres ex ossario in clepsydræ collige-
rent, & ad eos flendo horas ducerent
ruminantes idem illud:

*Heu! heu! nos miseris quam te-
tus homuncio nil est.*

Et illud alterius Poëta: *pulvis & um-
bra sumus.*

Florentinus quidã Civis sepulchro suo
duo horologia incidi fecit, alterũ sola-
re; arenariũ alterũ, addito unico verbo
loco lemaris *Sumus* sc. pulvis & umbra.
Vegetos ego vos modò video colore
vivido, robustis viribus, integro corpo-
re, facie serenã; sed fortè cras vel pe-
rendie de hoc aut illo vestrum audiam:
venit hora ejus; effluxit clepsydra.

SVMVS.

DOMI-